

Dalibor Jiří Vik: Labyrint světa a ráj srdce 1623-2023. Druhý život nejznámějšího díla Komenského (ke čtyřsetletému jubileu), Disertační práce na Pedagogické fakultě UK, počítačový otisk, Praha 2023, 310 str.

Oponentský posudek vypracoval: **Prof. Dr. Jan B. Lášek**

S mimořádnou pečlivostí a erudicí vypracovaná disertace. Ocenit je třeba absolutní rozhled autora v pramenech a literatuře. Z důležitých prací nechybí opravdu nic. Již sám o sobě je tento výkon úctyhodný. Zvláštní zřetel si také zaslouží skutečnost, že dr. Vik se pokouší jednotlivá období bádání také samostatně a erudovaně komentovat. Na počátku je toho názoru, že se jeví velmi dobré zabývat se v rámci komeniologie speciálním podoborem-labyritologií (str. 18). K tomu chci krátce konstatovat: má i nemá pravdu. Autor má opravdu nejlepší předpoklady, aby se zabýval kvalifikovaně komeniologií: je totiž současně také velmi schopným systematickým teologem. Ve své práci vyslovuje na několika místech tezi, že bez teologie nelze Komenskému rozumět a oprávněně kritizuje některé badatele 19. i 20. století, že nemohli dojít k hodnověrnému pohledu na JAK. Podobně je tomu ovšem i s Labyrintem. Aby mohl být Labyrint věrohodně interpretován, je třeba celostního (včetně teologického) pohledu. Kdo porozumí směřování Labyrintu, nebude mít problém s dalšími pracemi Komenského, včetně Obecné porady. Komenského přirozená teologie, prezentovaná v celém jeho díle – a specifickým způsobem i v Obecné poradě – je hermeneutickým klíčem k jeho způsobu myšlení. Toho si je Vik dobře vědom. Dějiny bádání o Labyrintu, které podává celkem v sedmi kapitolách jsou toho nejlepším důkazem. Ne každý z teologů, kdo se Komenským ovšem zabýval, dospěl k těmto závěrům. Za příklad je možno uvést odbornou práci Hermanna v. Criegera a zejména jeho monografii *Comeius als Theologe* z r. 1881. Vik tuto práci samozřejmě zná a zná i Criegerovy zásluhy o určení inspirace Komenského Alstedem. V komeniologické literatuře se obvykle od 2. pod. 20. století konstatuje, že Crieger psal své opus před objevením Obecné porady a nemohl tedy Komenského celostně a adekvátně zhodnotit. Crieger byl ovšem dost úzce orientovaný luterán a Komenského přirozenou teologii nemohl akceptovat. Byl ovšem skvěle vzdělán v dějinách filosofie i teologie a proto zcela kompetentně provedl komparaci Komenského a Alsteda. Zcela tradičním způsobem pak dospěl k závěrům – důležitým, nicméně ne určujícím. O pochopení Komenského z odkazu české reformace se nepokusil, pro Criegera to byla vyřešená otázka.

Prakticky vyčerpávajícím způsobem uvádí Vik všechny informace o vydáních a překladech Labyrintu. Za mimořádný přínos jeho monografie však považují přehled a hodnotící hlediska, týkající stanoviskem různých autorů v různých epochách k Labyrintu. Tyto dějiny bádání vlastně souvisí s dějinami

komeniologie a recepcí Komenského obecně. Hutné a pečlivě zpracovány jsou všechny kapitoly disertace. Za mimořádně důležitou považuji osobně kapitolu 5 (Nezdravě mystický? Labyrint jako symbolické centrum národně-emancipační hermeneutiky a počátky vědecké labyrintologie do velkých komeniologických nálezů – 1848-polovina 30. let 20. století, str.100-153). Ta totiž ukazuje, jak komeniologie obecně i labyrintologie narážela na mantinely pokračující sekularizace a ač dosáhla mnohdy pozoruhodných výsledků (Bílý, Zoubek, Kvačala, Šmaha, Souček, Novák, Vlček, Jakubec) se nemohla odrazit k prolomení bariéry, dané pozitivistickým krunýřem. Vik všechny tyto autory zná a snaží se je poctivě hodnotit bez jakýchkoliv předsudků či předem daných postojů. To samo o sobě také není lehké.

Vik zcela věcně hodnotí i období následující (str. 154-215). Dobře ukazuje i na základní směr dalšího bádání, určovaný jednak D. Čyženským, jednak J. Patočkou. Velmi spravedlivým i k tzv. marxistickému bádání. Vedle odborných hororů typu Krasnovskij, Alt, Rozenzweig jsou zde autoři, kteří museli opatrně manévrovat v politicky daném prostoru, ač jistě věděli, jak věci stojí. Vik se podivuje nad jinak seriózním komeniologem A. Škarkou, ale ty věci byly prostě dané. Škarka by nepublikoval a needitoval nic, kdyby se tomu nepodřídil. Situace J.B. Čapka byla jiná: za své postoje zaplatil odchodem z univerzity po roce 1948 a složitým úsilím, jak věci publikovat. Pro Čapka osobně byla situace pak ještě horší do jeho druhém vynuceném odchodu z FF UK na r. 1970. S pozicí J. Popelové (navenek se jeví strašně) mám ostatně osobně mravní problém: badatelka věděla, jak skutečně věci jsou a svými stanovisky jen znehodnotila svoji odbornou erudici.

Kolega Vik se pokusil ve své práci nastínit i nejnovější ediční, badatelskou i popularizační činnost, zaměřenou na Labyrint po roce 1989. Myslím, že velmi komplexně a s nadhledem. Nechybí zde opět nic důležitého.

Chtěl bych ještě zhodnotit vysokou jazykovou kulturu předložené disertace, přesvědčivě dokumentující úroveň jejího autora.

S hodnoceními, která jsou v práci vyslovena, vřele souhlasím. Žádné věcné chyby jsou v textu nenašel, včetně bibliografických údajů, Občas je chyba v letopočtu, která ovšem není zaviněna tím, že by autor daná data nevěděl, ale jedná se o pouhý překlep (str. 88, 99).

Řemeslné zpracování je rovněž na vysoké úrovni. Bibliografie je rozdělena do pěti oddílů, pro vydání (a snazší orientaci) bych snad uvedl dohromady edice a společně sekundární literaturu.

Závěr: Není sporu o tom, že se jedná o významnou disertaci, která je výsledkem obrovského pilného studia. Bez výhrad navrhuji, aby autorovi byl udělen titul PhD.

V Praze, dne 20. března 2024

Prof. Dr. Jan B. Lášek, Dr.h.c. (mult.)

HTF UK